

Historien om den 1002. nat

Historien om den 1002. nat

Joseph Roth

Oversat af
Esther Kielberg

FORLAGET VANDKUNSTEN

I

Ved forårstid i året 18.. begyndte Shah-in-Shahen, den hellige, ophøjede og store monark, den uindskrænkede hersker og kejser over alle stater i Persien, at føle sig uvel på en måde, han endnu aldrig havde oplevet. End ikke rigets berømteste læger kunne forklare hans sygdom. Shah-in-Shahen var i allerhøjeste grad foruroliget.

En søvnløs nat lod han overeunukken Patominos kalde. Patominos var klog og kendte til verden, skønt han aldrig havde været andre steder end ved hoffet. Til Patominos talte han således:

“Min ven Patominos, jeg er syg. Jeg frygter, at jeg er meget syg. Lægen siger, jeg er rask, men jeg tror ham ikke. Tror du ham, Patominos?”

“Nej, jeg tror ham heller ikke!” sagde Patominos.

“Så tror du også, at jeg er meget syg?” spurgte shahen.

“Meget syg – nej – det tror jeg ikke!” svarede Patominos. “Men syg! Syg er I i alle tilfælde, Herre! Der findes, Herre, mange sygdomme. Lægerne ser dem ikke, for de er vænnet til kun at være opmærksomme på sygdomme i de legemlige organer. Men hvad nytter det et menneske at have en sund krop med sunde organer, hvis hans sjæl hentæres aflængsel?”

“Hvoraf ved du, at jeg længes?”

“Jeg tillader mig at have mine anelser.”

“Og hvad er det så, jeg længes efter?”

“Det er en sag,” svarede Patominos, “som jeg må tænke over en stund.”

Eunukken lod, som om han tænkte efter, så sagde han:

“Herre, Eders længsel retter sig mod eksotiske lande, mod Europas lande for eksempel.”

“En lang rejse?”

“En kort rejse, Herre! Korte rejser giver større glæde end lange. Lange rejser bliver man syg af.”

“Og hvorhen?”

“Herre,” sagde eunukken, “der findes mangfoldige lande i Europa. Det afhænger ganske af, hvad man egentlig søger i disse lande.”

“Og hvad tror du vel, jeg kunne tænkes at søge?”

“Herre,” sagde eunukken, “et så usselt menneske som jeg kan ikke vide, hvad en stor hersker kunne tænkes at søge.”

“Patominos,” sagde shahen, “du ved, at jeg i ugevis ikke har rørt en kvinde.”

“Det ved jeg, Herre,” svarede Patominos.

“Og tror du, Patominos, at det kan være sundt?”

“Herre,” sagde eunukken og rettede sig lidt op fra sin foroverbøjede stilling, “det må siges, at mennesker af min særlige art ikke forstår sig meget på den slags.”

“Man må misunde jer.”

“Ja,” svarede eunukken og rettede sig op i sin fulde højde. “Jeg beklager andre mænd af mit fulde hjerte.”

“Hvorfor beklager du os, Patominos?”

“Af mange grunde,” svarede eunukken, “men især, fordi mændene er underlagt loven om afveksling. Det er en bedragerisk lov, for der gives slet ingen afveksling.”

“Vil du dermed sige, at jeg for denne særlige afvekslings skyld skal rejse et eller andet sted hen?”

“Ja, Herre,” sagde Patominos, “for at overbevise Eder om, at den ikke findes.”

“Og det alene skulle gøre mig rask?”

“Ikke det at blive overbevist, Herre,” sagde eunukken, “men de oplevelser, som skal til, for at man når frem til denne overbevisning!”

“Hvordan kommer du til den erkendelse, Patominos?”

“Derved, at jeg er kastreret, Herre,” svarede eunukken, atter med en dyb bøjning.

Han tilrådede shahen en lang rejse. Han foreslog Wien. Herskeren erindrede sig: “Der var jo muhamedanerne for mange år siden.”

“Herre, desværre lykkedes det dem ikke at komme ind i byen dengang. Ellers ville det ikke have været koret, der sad på Stefansdomen i dag, men vores halvmåne.”

“Det er jo en gammel historie. Vi lever i fred med kejseren af Østrig.”

“Visselig, Herre!”

“Vi rejser,” befalede shahen. “Underret ministrene!”

Og det skete, som han havde befalet.

Som hersker over kvinderne sad overeunukken Kalo Patominos ved rejsens begyndelse i en første classes-wagon, siden bagest i et skib. Han så på den luerøde nedgående sol. Han bredte tæppet ud, kastede sig til

jorden og begyndte at mumle aftenbønnen. Man nåede ubemærket Konstantinopel.

Havet var silkeblødt som et lille barn. Skibet flød sagte og blidt, selv et barn, ind i den blå nat.

II

I et par dage lå shahens brudeskib og krydsede det blå hav. Thi man vovede ikke at sige til den store hersker, at man måtte vente på svar fra den persiske gesandt i Wien. Allerede efter halvandet døgn blev shahen utålmodig. Skønt han ikke bekymrede sig om skibets kurs, kunne han ikke undgå at bemærke, at den kystlinie, man lige havde forladt, dukkede op igen og igen. Det forekom ham efterhånden også mærkværdigt, at et så kraftigt skib brugte så megen tid på at sejle over så lille et hav. Han lod storvesiren komme og antydede for ham, at han var utilfreds med den langsomme overfart. Han antydede det kun, sagde det ikke ligeud. Thi havde han ingen tillid til sine tjenere, så længe han befandt sig på fast grund, så havde han endnu mindre tiltro til dem nu, hvor man flød omkring på vandet. Endvidere: visselig var man også til søs i Guds hånd, men desuden lidt i kaptajnens. I det hele taget, hver gang shahen tænkte på kaptajnen, blev han urolig. Han syntes slet ikke om kaptajnen, især fordi han ikke kunne huske, om han havde mødt ham engang. Han var nemlig yderst mistroisk. Selv de mænd, som var ham velbekendte og fortrolige, blev han tit og ofte mistæn-

som overfor; så hvad med dem, han ikke kendte eller ikke kunne huske? Ja han var i den grad mistænksom, at han ikke en gang vovede at give sin mistænksomhed til kende – i mægtige og barnagtige herskeres egen indbildning er de ofte snedigere end deres tjenere. Derfor antydede han kun forsigtigt for storvesiren, at den langvarige rejsen rundt forekom ham noget mistænkelig. Men storvesiren, der nok mærkede, at shahen ikke ville give udtryk for sin mistænksomhed, lod sig på ingen måde mærke med, at han fornemmede mistænksomhed.

“Herre,” sagde storvesiren, “det forekommer også mig uforståeligt, at vi skal bruge så lang tid på at sejle over det hav.”

“Ja,” bekræftede shahen, som om han selv først nu ved storvesirens bemærkning var blevet opmærksom på det alt for langsomme rejsetempo, “ja, du har ret: hvorfor går det så langsomt?”

“Man burde spørge kaptajnen, Herre!” sagde storvesiren.

Kaptajnen kom, og shahen spurgte: “Hvornår når vi dog kysten?”

“Stormægtige Herre,” svarede kaptajnen, “Eders Majestæts liv er helligt for os alle! Det er helligere end vore børn, helligere end vore mødre, helligere end vore øjnes pupiller. Hvor fredeligt havet end forekommer i øjeblikket, så melder vore instrumenter dog storm. Når Eders Majestæt er om bord, må vi være tusindfold agtpågivende. Hvad kunne vel være vigtigere for vore liv, for vort land, for verden, end Eders Majestæts helligede